

In deze rubriek gaan we dit jaar een aantal basisbeginselen onder de loep nemen; een duidelijk uitgangspunt voor beginners en mogelijk geeft het geroutineerde imkers te denken.

Het zwermen komt eraan

De koningin geeft koninginnenstof af en zo geeft ze haar werksters het signaal dat ze er is en dat zij door kunnen gaan met hun werk: voedsel halen, broed verzorgen en wat er verder komt kijken. Het aantal bijen groeit intussen door. Net zoals in een stampvol café de bewegingsruimte beperkt is, is dat ook in een stampvolle bijenkast het geval. Die beperkte ruimte is een van de oorzaken dat de moeder haar koninginnenstof minder goed kan verspreiden. Om vroegtijdig zwermen te voorkomen, moet de imker ruimte geven. Bij het uitwinteren geeft hij ruimte voor uitbreiding van het broednest. Nu plaatst hij een honingkamer om meer bewegingsruimte te geven en een plaats om de honing op te slaan. De moeder kan nu beter rondlopen en koninginnenstof verspreiden. Tenslotte zijn er zoveel bijen dat het de koningin niet meer lukt om alle werksters duidelijk te maken dat ze aanwezig is. Het thuisblijven van de werksters door een abrupt einde van de dracht, is dan de druppel die de emmer doet overlopen. De werksters zetten doppen aan en dat leidt tot zwermen. Voordat het zover is, neemt de imker zijn maatregelen.

Controle op zwermplannen

Dat begint met het inspecteren van het volk om te zien hoe het er met de zwermplannen bij staat. Volken bouwen speeldoppen. Soms worden die in de steek gelaten, soms verder uitgebouwd en belegd. Dan zijn het zwermcellen. Dat is het begin van het zwermproces. We vinden ze vaak aan de rand van het broednest. Een geliefde plaats is de onderkant van de raten van de bovenste broedbak. Als de imker rond half mei begint met de controle op zwermplannen kan hij zwermcellen in verschillende stadia aantreffen.

Wel of geen doppen?

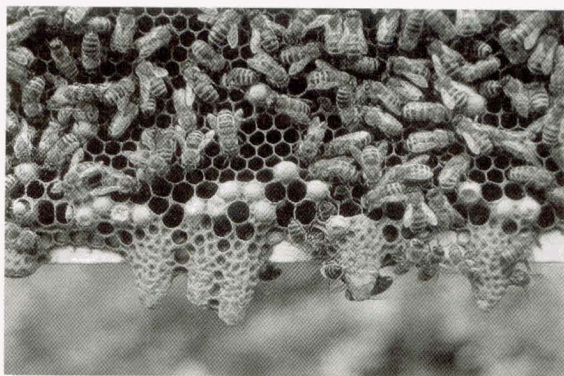
- Geen doppen. De imker kan de komende week (9 dagen) rustig afwachten als er voldoende dracht is. Slaat het weer om dan het volk goed in de gaten houden.
- Open doppen met eitjes of larven. Hoog tijd om een koninginnenaflegger te maken. Hoe ouder de larven zijn, hoe eerder dat moet gebeuren. De vuistregel is immers: De voorzwerm vertrekt zodra de eerste dop gesloten wordt en dat willen we juist voorkomen.

- Gesloten doppen. Dat geeft een probleem. Hoogstwaarschijnlijk is de zwerm weg, maar de moeder kan er nog zijn. Hoe mooier het weer in de voorafgaande dagen was, hoe kleiner de kans dat ze nog aanwezig is. Hoe zwermtrager het volk, hoe groter de kans dat de moeder er nog is. Er zijn duidelijke verschillen tussen bijen waarbij op zwermtraagheid is geselecteerd en bijen waarbij dat niet het geval is.

- Tenslotte is het mogelijk dat we alleen uitgelopen doppen en gesloten broed vinden. De imker is te laat. De moeder is weg, er is zelfs al een tuter uitgelopen. De eventueel resterende doppen breken we uit. Als er nog rijpe moeren inzitten, kunnen we er zonder bezwaar enkele in het volk laten lopen. Over drieën controleren of de jonge moeder aan de leg is.

Gesloten doppen

Treft de imker gesloten doppen aan dan is het eerste wat hij doet, kijken of er nog eitjes en jonge larven zijn. Zijn er geen te vinden dan is de moeder zeker verdwenen. Nu moet hij een besluit nemen: de natuurlijke ontwikkeling van de doppen door laten gaan en elke avond gaan luisteren of hij de tuter hoort, alle doppen op één na uitbreken, óf de zaak naar zijn hand zetten door alle doppen uit te breken. In het eerste geval gaat hij doppen breken op de dag nadat hij de tuter gehoord heeft. Men loopt hierbij het risico niets te horen en geconfronteerd te worden met een onverwachte zwerm. In het tweede geval loopt uit de dop hoogstwaarschijnlijk een jonge moeder. (Je bent er

Een aantal schitterende gesloten koninginnencellen onder de raat. Waarschijnlijk heeft dit volk al gezwerm en mist de imker de koningin en de helft van het volk. Foto's: Peter Elshout

nooit zeker van dat de dop die je hebt laten staan, goed is.) In het derde geval hangt hij een raam met eitjes en jonge larven uit een ander volk in. De bijen zullen daarop redcellen bouwen en op de 13e dag kan hij dan de doppen breken.

Zijn er wel eitjes te vinden dan is de moeder misschien nog aanwezig. De imker gaat haar zoeken, haalt haar uit het volk en breekt alle doppen. De bijen gaan nu redcellen bouwen en 13 dagen later is er een tutende jonge moeder en worden op het ingehangen raam de aanwezige redcellen op de gebruikelijke manier gebroken.

Als hij de koningin niet vindt moet hij ook alle doppen breken. Een secuur werkje. Daarom moeten de bijen van alle ramen geschud worden zodat geen dop aan de aandacht ontsnapt. Hij begint in de onderbak. De bijen slaat hij af in een korf of grote plastic emmer. De afgeslagen ramen gaan weer terug en hij legt daar een moederrooster op. Daarna komen de bovenbak en de honingkamer (als er geen rooster gebruikt is) aan de beurt. Beide bakken zet de imker boven op het rooster. Daarna schudt hij de bijen uit de emmer in de kast. Als de moeder er nog is, zit ze nu boven het rooster. Als de imker 4 dagen later in de bovenbak kijkt, vindt hij eitjes als de koningin er nog is. Hij kan dan een koningininnenaflegger maken op de gebruikelijke manier. Zijn er geen eitjes dan weet hij de moeder met de voorzwerm vertrokken is. Het rooster kan eruit en over 9 dagen kan hij doppen gaan breken. De bijen zijn 4 dagen geleden begonnen met redcellen bouwen omdat hij toen de zwermcellen uitgekomen heeft.

Wanneer moeten we zwermen verhinderen?

Het einde van de appelbloei is een geschikte tijd en dat is meestal tussen half mei en half juni. Er zijn imkers die in de derde week van mei een koningininnenaflegger maken ongeacht of er wel of geen zwermcellen aanwezig zijn. Men kiest de derde week van mei om te bereiken dat er een leggende jonge koningin in het volk is zodra de zomerdracht begint. Dat is voor de winning van zomerhoning een gunstige uitgangssituatie: er zijn veel bijen en er is weinig broed. Alles is beschikbaar voor de dracht en het net aan de leg zijn van de koningin wordt gezien als een extra stimulerende factor.

Andere imkers wachten totdat ze zwermcellen in het volk vinden. Ze willen dat de koningin zolang mogelijk doorgaat met eitjes leggen om het volk zo groot mogelijk te laten worden. Hier is wel een risico aan verbonden. Als er zwermcellen zijn, verkeert het volk in zwermstemming en die loopt hoger op naarmate het moment van zwermen dichterbij is. Door kort

Toch één dop vergeten weg te breken? Het leverde in dit geval wel een zwerm op maat op.

voordat de zwermcellen gesloten worden de moeder uit het volk te halen wordt het vertrek van de voorzwerm voorkomen, maar verdwijnt de zwermstemming niet uit het volk. Het volk kan dan gaan zwermen bij de bruidsvlucht van de jonge moeder, de zogenaamde bruidszwerm. Er blijft dan een hopeloos moederloos volk achter.

De organische opvatting en het zwermen

In de organische opvatting is de zwerm een integraal onderdeel van het leven van de imme en wordt daarom in principe ook niet voorkomen. Het is echter om verschillende redenen niet altijd mogelijk om een zwerm af te laten komen. Is er dan toch een mogelijkheid om het zwermen te sturen zonder de organische opvatting geweld aan te doen?

Die is er. De imker doet iets wat erg vergelijkbaar is met de hieronder beschreven koningininnenaflegger. Als het volk in zwermstemming is en er zijn doppen (bijna gesloten of gesloten) dan wordt de koningin gezocht en tijdelijk in een kooitje gedaan. In tegenstelling tot de imker in de vorige paragraaf worden er 1,5-2 kilo bijen uit het broednest in een kist of korf gedaan waarna de oude moeder wordt toegevoegd. Deze kist of korf wordt koel en donker geplaatst. (ongeveer 24 uur laten staan). In het hoofdvolk worden nu alle doppen gebroken op één of twee mooie na en dan maar wachten op het uitkomen van de nieuwe moeder.

In de kist of korf vormt zich ondertussen een nieuwe imme die erg lijkt op een natuurswerm omdat de bijen immers al in zwermstemming waren. De imker heeft de zwerm echter net iets eerder laten afkomen dan hij normaal gedaan was. Als deze in die 24 uur een mooie tros heeft gevormd dan kan de nieuwe

imme in een nieuwe kast gedaan worden zoals hieronder beschreven.

Koninginnenaflegger of veger

Er zijn veel mogelijkheden om het zwermen te voorkomen en hier kiezen we voor het maken van een bepaald type kunstzwerm: de koninginnenaflegger. De klassieke benaming voor dit type kunstzwerm is 'de veger'. De naam veger komt van de oude gewoonte de bijen van de raten te vegen bij het maken van deze zwerm. De term veger hoort bij de Aalstermethode en daar had de veger de functie om op gezette tijden het hoofdvolk te versterken met vliegbijen en broed. Om verwarring met die methode te voorkomen gebruiken we hier liever het woord 'koninginnenaflegger'. De koninginnenaflegger heeft in dit geval de functie van bewaarplaats van de koningin. We houden de koningin in reserve. Het kan zijn dat bij het hoofdvolk (het volk waar de koningin uit gehaald is) de bruidsvlucht van de jonge moeder mislukt. Dan is er een hopeloos moederloos volk. Als de oude moeder er nog is, kan ze met haar volk verenigd worden en is het hoofdvolk gereed.

Het maken van de koninginnenaflegger

Voor het maken van een koninginnenaflegger zetten we klaar: een lege broedkamer met bodem, dekplank en dak. Daarin 6-8 raampjes, kunststraat en/of uitgebouwde raat en twee sluitblokken. Een zesramer is ook heel geschikt. Verder hebben we nog een voerbak nodig om de koninginnenaflegger mee te voeren.

Als de lege bak met gesloten vliegopening klaarstaat gaan we de moeder zoeken. Deze zetten we met het raam waarop ze zit met broed en bijen in de nieuwe kast. Het meegeven van een raam broed is een goede start voor de kunstzwerm, maar niet noodzakelijk. Ook moet er een raam met zoveel mogelijk gesloten voer mee.

Als de moeder in de nieuwe kast gezet is, krijgt ze er flink wat bijen bij. We schudden 6-9 ramen uit het broednest van het volk in de koninginnenaflegger af. We nemen de ramen van het broednest omdat hierop veel jonge bijen zitten die nog niet op hun eigen kast georiënteerd zijn en het nieuwe broed in de aflegger kunnen verzorgen.

Als de koninginnenaflegger op zijn nieuwe plaats staat, kan het verkleinde vlieggat open. Beter is het om dit 's avonds na de vlucht van de bijen te doen. De vliegbijen die in de koninginnenaflegger terecht zijn gekomen, vliegen dan pas 's morgens geleidelijk uit. Na de dracht keren ze naar hun oude woning terug. De koninginnenaflegger bestaat na enige tijd uit de

oude moeder met jonge bijen en een raampje broed. Omdat de kunstzwerm zijn vliegbijen verliest moet hij na een week gevoerd worden.

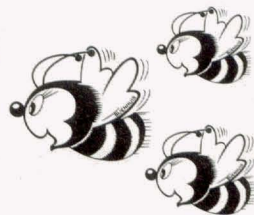
Als men van plan is de koninginnenaflegger later weer met het hoofdvolk te verenigen kan men de aflegger het best naast het hoofdvolk plaatsen. Wil men die aflegger opkweken tot een groot volk dan maakt het niet uit waar hij komt te staan.

Het hoofdvolk

Als de moeder uit het volk is, gaan we de ramen van dit volk nakijken op doppen. Een secuur werkje waarvoor we de bijen van alle ramen schudden, want als we één dop over het hoofd zien kan dat het verlies van een zwerm betekenen. Nu alle doppen eruit zijn, gaan de bijen redcellen bouwen. Over 12 dagen is er een nieuwe jonge moeder en moet de imker op de 13e dag doppen breken om nazwermen te voorkomen. Doppen breken kunnen we het best later in de namiddag doen. Het kan gebeuren dat er bij het doppen breken meerdere jongen koninginnen tegelijk in het volk lopen en soms trekt zo'n jonge moeder er liever met een klein zwermpje uit dan dat ze het gevecht met haar mededingsters aangaat.

advertentie

IMKERSHOP 'HET BIJENHUIS'

Een imker met verstand
wordt bij Het Bijenhuis vaste klant

Voor snelle bestelservice

tel 0317 422 733

fax 0317 424 180

e-mail bijenhuis@vbbn.nl

Grintweg 273

6704 AP Wageningen

online winkelen bij www.vbbn.nl